

ІННОВАЦІЇ У САДІВНИЦТВІ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В.С. Кушнірук, кандидат економічних наук, доцент
Миколаївський державний аграрний університет

У статті обґрунтовано доцільність впровадження інновацій у виробничо-господарську діяльність садівницьких підприємств Миколаївської області.

Ключові слова: інновації, інтенсивне садівництво, інноваційно-інтенсивні технології.

Постановка проблеми. В Україні є величезний потенціал для розвитку садівництва. Маємо сприятливі природні умови для вирощування плодових і ягідних культур, унікальні ґрунти. Все це, як переконані садівники, в поєднанні з сучасними технологіями дасть змогу нашій державі зайняти чільне місце серед країн із розвинутим промисловим садівництвом. Але, на превеликий жаль, на сьогодні в Україні садівництво перебуває в кризовому стані, що характеризується низькою продуктивністю насаджень, скороченням їх площ і збитковістю виробництва плодів і ягід, тому виникає потреба в активізації інноваційних процесів в галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку економіки садівництва та впровадженню інновацій у виробничо-господарську діяльність присвячено праці таких видатних вчених: як О.Ю. Єрмаков, В.А. Рудьєв, О.М. Шестопаль та інших. У той же час питання інноваційного розвитку галузі садівництва набувають виняткової актуальності.

Постановка завдання. Метою статті є висвітлення ролі інновацій у садівництві Миколаївської області, що спрямовані на підвищення ефективності ведення галузі сільськогосподарськими підприємствами.

Виклад основного матеріалу. В економічній ситуації, що склалася внаслідок переходу сільського господарства на ринкові відносини і реформування економіки країни, садівництво з високоприбуткової галузі раптово перетворилося у збиткову. Галузь, у зв'язку з фінансовою незабезпеченістю

садівницьких підприємств, інфляцією і міжгалузевим диспаритетом цін, стала несприйнятливою до нововведень. Виробнича сфера садівництва характеризується повільним обігом капіталу. Тому банківський капітал насамперед направляється в торгівлю і харчову промисловість. У більшості сільськогосподарських підприємств немає коштів на впровадження інноваційно-інтенсивних технологій та здійснення на їх основі розширеного відтворення. Це стосується й фінансового забезпечення інноваційної діяльності науково-дослідних установ по садівництву.

Науково-технічний потенціал садівництва характеризується сукупністю трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, які зосереджені в наукових, консультаційних, інформаційних та інших сферах для здійснення наукових досліджень і розробок, впровадження їх у виробництво з метою забезпечення науково-технічного прогресу в галузі. Слід зазначити, що основними засобами виробництва в садівництві виступають плодови і ягідні насадження, які функціонують багато років, а звідси – важливість створення їх на основі найновіших досягнень науково-технічного прогресу.

Разом з тим, об'єктивно оцінюючи ситуацію, необхідно відзначити деяке пошвавлення процесу відтворення багаторічних насаджень за новими інтенсивними технологіями. Це пов'язано переважно із впровадженням державної підтримки галузі та 1% збором на виноградарство, садівництво і хмелярство.

Нині на державному рівні назріла необхідність здійснити заходи щодо вдосконалення організаційної структури наукового забезпечення агропромислового комплексу з метою дійсної інтеграції науки і виробництва на основі інноваційних підходів та моделей, спільного з товаровиробниками впровадження інновацій, що надасть новий якісний зміст проведенню аграрної реформи на селі.

Наукові дані свідчать, що технологічні інновації забезпечують майже 50% ефективності ринкової економіки. У наукових установах по садівництву нагромаджено достатньо здобутків щодо інноваційної діяльності. Це виведені в

Інституті садівництва УААН окремі сорти яблук, кущових ягідних культур і суниці; в Інституті зрошуваного садівництва ім. М.Ф.Сидоренка – черешні і вишні; у Кримському дослідному центрі садівництва – сортів груші, які за своїми основними технологічними та економічними показниками, смаковими і товарними якостями переважають або ж є на рівні світових аналогів.

Стосовно інноваційного напрямку наукових досліджень у садівництві потрібно враховувати світові тенденції розвитку галузі в країнах, в яких протягом останньої чверті минулого століття значного поширення набули інтенсивні технології вирощування плодів і ягід. Таким чином, у найближчій перспективі конкурентоспроможність садівницької продукції безперечно залежатиме насамперед від рівня її собівартості і споживацької якості плодів і ягід.

Останніми роками в Україні без глибокого наукового обґрунтування і виробничої перевірки деякі підприємницькі й владні структури почали захоплюватися іноземними технологіями вирощування інтенсивних садів та імпортним садивним матеріалом. Ринкові умови і високий рівень конкуренції на плодоягідну продукцію в Європі вимагають розроблення й удосконалення інтенсивних технологій вирощування плодкових і ягідних культур. Польща, модернізувавши власне садівництво завдяки впровадженню інтенсивних технологій (через два-три роки після закладення саду гарантовано **25 – 40 тонн** на **1 га** високоякісних яблук, а в період повного плодоношення – **50 і більше**), за останнє десятиріччя перемістилася з двадцятого на друге місце в Європі з виробництва яблук. Висока продуктивність плодкових насаджень та економічні показники забезпечуються використанням якісних безвірусних саджанців, оптимальним загущенням карликових дерев, краплинним зрошенням, формуванням гілок (відгинання донизу під кутом не менше **90 градусів**, що послаблює ріст дерева й сприяє ранньому плодоношенню, адже вся енергія йде на плоди) і раціональним обрізуванням дерев в оптимальні строки.

Система краплинного зрошення та протиградові сітки повністю захищають урожай, і високорентабельне інтенсивне

садівництво здатне швидко збільшити статки виробника й забезпечити добробут держави у цілому.

Основою сучасного промислового плодівництва є капіталомісткі скороплідні насадження на слаброслих підщепах з мінімальними витратами по догляду і збиранню врожаю. Для яблуні це, в першу чергу, сади на карликовій підщепі М 9, закладені дворічними саджанцями з однорічною кроною – так званий «кніп-баум» – квітуче дерево. Перевага віддається саджанцям з висотою щеплення 20 см, 5-6 і великим числом бічних гілок у кроні, які на кінцях мають сформовані генеративні бруньки, з діаметром штамба хоча б 12-15 мм і висотою 80-110 см, з добре розвинуеною кореневою системою.

Саджанці типу «кніп-баум» готові до інтенсивного плодоношення відразу після посадки, тоді як кронавано однолітки плодоносять значно слабкіше. Такий рівень врожайності, який «кніп» дає в другий рік (25-35 тонн), кронавано однолітка зазвичай досягає на четвертий рік після посадки.

Необхідно підкреслити, що серед визначальних чинників науково-технічного прогресу в садівництві є тип насаджень (конструкція крони, підщепа, схема садіння), сорт, сорто-підщепні комбінування, які є основою інноваційно-інтенсивних технологій у садівництві та здебільшого пов'язані із зміною кількісних і якісних параметрів самих насаджень.

Незважаючи на складні економічні умови й обмежене фінансування селекційної роботи, вітчизняними вченими стабільно виконуються наукові дослідження з метою створення нових сортів плодових і ягідних культур.

У цілому інноваційно-інтенсивні технології розвитку садівництва є перспективними. Однак інноваційні технології не гарантують стовідсоткового успіху. Широкомасштабне запровадження нововведень залежить від готовності та здатності всієї системи АПК сприйняти і відтворити її у виробництві.

Для прискорення розвитку інноваційних процесів в агропромисловому комплексі України повинна вдосконалюватися система фінансово-кредитного забезпечення, запроваджуватися елементи спеціального податкового регулювання інноваційної діяльності. Останніми роками набуває розвитку

програма по селекції, яка дасть можливість безпосередньо виробнику впроваджувати новітні технології виробництва плодів і ягід, а також спрямовувати частину вільних коштів на наукові розробки. Крім того, поява приватного власника повинна стимулювати інноваційну діяльність, сприяти більш широкому впровадженню досягнень науково-технічного прогресу і передових технологій.

На сучасному етапі серед завдань аграрної науки найактуальнішими є збереження сформованого раніше науково-технічного потенціалу, розроблення й реалізація державної програми науково-технічного прогресу в галузі, вибір пріоритетних напрямів наукових досліджень, створення механізму регулювання ринку інновацій, які б забезпечили оптимізацію попиту на наукову продукцію та її прогнозування. У садівництві це насамперед дослідження, використання результатів яких сприятиме підвищенню економічної ефективності промислового садівництва та його соціальної спрямованості. По кожному пріоритетному напрямку досліджень треба чітко визначити конкретні елементи розробок, застосування яких стане основою принципово нових технологій вирощування плодівих і ягідних культур, створення нових сортів і типів насаджень, нових методів захисту рослин від шкідників і хвороб.

У справі позитивних організаційних рішень щодо наукового забезпечення галузі важливо детально проаналізувати стан садівництва, як загалом у країні, так і в кожній області, районі і господарстві. З цією метою потрібно провести інвентаризацію плодівих і ягідних насаджень, виявити кількість суб'єктів промислового садівництва, кількісні та якісні параметри матеріально-технічної бази, потребу в інноваціях. І на цій основі в кожному садівницькому підприємстві, районі, області і загалом в країні розробити детальні програми перспектив розвитку садівництва.

Пріоритетні напрями досліджень повинні, на наш погляд, визначатися за рівнями споживання науково-технічної продукції. Це, зокрема, Міністерство аграрної політики та продовольства України, головні управління сільського господарства

і продовольства облдержадміністрацій, обласні корпорації «Укрсадвинпрому».

Актуальною залишається проблема вибору пріоритетних напрямків і створення системи ринкових регуляторів, які б сприяли попиту і забезпечили пропозицію на ринку науково-технічної продукції. В умовах складного фінансового становища більшості сільськогосподарських підприємств, які вирощують плодові і ягідні культури, фінансування потреб підвищення науково-технічного рівня виробництва повинно передбачатися в бюджетах областей і районів.

У зв'язку з цим доцільно в усіх областях і районах розробити інноваційні програми з фінансуванням їх за рахунок місцевих бюджетів і галузевих позабюджетних фондів. У той же час доцільно на довгостроковій договірній основі науковим установам по садівництву корпоративно визначити галузеві пріоритети досліджень і розробок з урахуванням наявних наукових шкіл, специфіки регіонів та тематику, за якою вони будуть не тільки постійно виконувати дослідження, акумулювати надбані знання, але й здійснювати координацію досліджень, особливо в межах цільових програм.

Висновки.

1. Основна роль у розвитку садівництва має належати саме активізації інноваційних процесів, яку слід розглядати як систему впровадження нових наукових розробок у виробництво.

2. Використання прогресивного типу садженців "кніп-баум" забезпечує високі врожаї яблук – до 30 тонн на другий рік плодоношення.

3. Високоінтенсивне садівництво садівництво вимагає дуже серйозних витрат, але відрізняється високими показниками економічної ефективності виробництва.

Література:

1. Галузева програма розвитку садівництва України на період до 2025 року. — К., 2008. — 76 с.
2. Рудько В.А. Економічні проблеми розвитку садівництва України : моногр. / В.А. Рудько — К. : ННЦ ІАЕ, 2004. — 360 с.
3. Шестопаля О.М. Нарощування виробництва плодів і ягід: економічний та соціальний аспект / О.М. Шестопаля // Економіка АПК. — 2006. — №2. — С. 22—25.